

הגמרא: והתניא בברייתא אחרת, אין סומכין אותו אלא בפת, והלא הפת אינו ממין האספרגוס. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בדתמרא - כאן מדובר באספרגוס של יין, שסמיכתו בפת, והא בדתמרא - ובברייתא הראשונה מדובר באספרגוס העשוי משיכר תאנים או תמרים, שיש לסומכו במינו, תאנים לשיכר תאנים, ותמרים לשיכר תמרים.

סתירה בין שתי ברייתות לאלו איברים טוב האספרגוס. מקשה הגמרא: תני חדא - בברייתא אחת שנינו, ללע"ט יפה - האספרגוס מועיל ללב, לעינים ולטחול, אך לרמ"ת קשה - לראש, למעיים ולתחתוניות, האספרגוס מויק. ותניא אידך - אולם בברייתא אחרת שנינו, לרמ"ת יפה - האספרגוס מועיל לראש, למעיים ולתחתוניות, אך ללע"ט קשה - ללב, לעינים ולטחול, הוא מויק. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בדתמרא הא בדתמרא - הברייתא של ללע"ט יפה ולרמ"ת קשה דיברה על אספרגוס של יין, ואילו הברייתא של לרמ"ת יפה ללע"ט קשה דיברה על אספרגוס של שיכר.

שנינו בברייתא שיש לירוק את המים שבאים בפיו לאחר שתיית האספרגוס, מביאה הגמרא סתירה בענין זה. מקשה הגמרא: תני חדא - בברייתא אחת שנינו, רק אחריו - הרוקק את המים הבאים בפיו לאחר שתיית האספרגוס, לוקה במחלה. ותניא אידך - ואילו בברייתא אחרת שנינו, שאם לא רק אחריו, לוקה. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בדתמרא - הברייתא שאמרה שאין לרוקק לאחריו מדברת באספרגוס של יין, והא בדתמרא - והברייתא שאמרה שיש לרוקק אחריו, מדברת באספרגוס של שיכר. מוסיפה הגמרא: אמר רב אשי, השתא דאמרת - עכשיו שאמרת, שאספרגוס של שיכר, אם לא רק אחריו, לוקה, אם כן מימיו של האספרגוס גורקין ביריקה, אפילו בפני המלה, שלא יבוא לידי סכנה אם לא ירוק. בברייתא של מעשה מרכבה מובא שרבי ישמעאל בן אלישע עלה לרקיע על ידי הזכרת שם של הקב"ה, להלן מובאים כמה הנהגות שלימדו המלאך בזמן שהיה שם: אמר רבי ישמעאל בן אלישע, שלשה דברים סח - אמר לו, המלאך סוריאלי, שהוא שר הפנים, כלומר, שחשוב לבוא לפני הקב"ה. א. אל תפול חלוקה בעת קומך בשחרית מיד השמש, ותלבש. ב. ואל תפול ידיך בשחרית ממי ו-על ידי אדם שלא נמל דינו שחרית, ג. ואל תחזיר בוס האספרגוס, אלא למי שנתנו לך. וטעם הדבר, מפני שחבורת שדים בשם תכספית, ואמרי לה - ויש אומרים, שאסתלגנית, שהיא חבורה של מלאכי חבלה, מצפין לו לאדם, ואמרים אמת, יבא אדם לידי אחד מדברים הללו, ולא יזהר כאמור, וילכד ברשתו.

במסכת כתובות (ע) מובא, שרבי יהושע בן לוי הלך עם מלאך המוות ונכנס עמו חי לגן עדן. בזמן זה לימדו המלאך כמה הנהגות: אמר רבי יהושע בן לוי, שלשה דברים סח לי מלאך המות: א. אל תפול חלוקה שחרית מיד השמש, ותלבש. ב. ואל תפול ידיך בשחרית ממי שלא נמל דינו. ג. ואל תעמוד לפני הנשים בפעם שחזרת מן הלווית המת, מפני שאם מרדך וקא לפניך באתה שעה, וחרפי בדי, ויש לי רשות לחבל.

תקנה למי שפוגע בנשים שחוזרות מן המת. אומרת הגמרא: ואי פגע בנשים בשעה שחוזרות מן המת, מאי תפנתיה שלא ינזק ממלאך המוות. לינשוף מדוכתיה - יקפוז ממקום עומדו ארבע אמות. אי איבא תרא לעיניה - ואם יש שם נהר, יעברנו, ויהיה הנהר מפריד בינו לבין הנשים. ואי איבא תרא אחרניא - ואם אין נהר, אבל יש דרך אחרת, לזייל בה - ילך בדרך ההיא. ואי איבא גודא - ואם אין דרך אחרת, אבל יש שם כותל, ליקו אחורא יעמוד מאחורי הכותל. ואי לא - ואם אין גם כותל, ליתדר אפיה ולימא - יסובב פניו מהנשים, ויאמר, ויאמר ה' אל השמן, יעצר ה' בך וגו' השמן, ויגער ה' בך הבחר בירושלים הלא זה אדו מצל מאש' (מכילתא ד) וימשך לומר פסוק זה, עד דחלפי מיניה - עד שיעברו ממנו הנשים.

בשעת ברכת המזון אוחו המברך כוס של יין בידו, בסוגיא שלפנינו יתבאר הלכות ברכה על הכוס: אמר רבי זירא אמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא - ויש אומרים ששנינו זאת בברייתא,

שואלת הגמרא: במידי דלא ממיא נמי ללפקניהו לצד אהד וליברך - באוכלים שאינם נמאסים, מדוע צריך לפולטם, יסלקם גם כן לצד אחד ויברך. משיבה הגמרא: תרנא - ביארה רב יצחק קסקסא קמיה - [לפני דרבי יוסי בר אבין משמיה דרבי יוחנן, שהוא משום שנאמר (תהילים עא ח), 'מלא פי תהלתך', ואם יש אוכלין בתוך פיו, אין פיו מלא בתהילה, לפיכך פולטם.

מי שאכל ושכח לברך עד מתי הוא יכול לברך ברכה ראשונה: פנו מיניה מרב חסדא, מי שאכל ושתה ולא ברך לפני האכילה או השתייה, ונוכר באמצע סעודתו, מהו שיחזור ויברך עכשיו. אמר להו רב חסדא, משל למה הדבר דומה, למי שאכל שום, וריחו נודף, האם יחזור ויאכל שום אחר, כדי שיהא ריחו נודף לזמן ארוך יותר, כמו כן בענינו, האם מפני שעבר ואכל בלא ברכה יחזור שוב ויאכל בלא ברכה.

ממשיכה הגמרא: אמר רבינא, הלכה, מכיון שאמר רב חסדא, שהנוכר בתוך סעודתו שלא בירך, יכול לברך לאחר שאכל ושתה, הוא הדין אפילו אם גמר סעודתו ונוכר שלא בירך, יחזור ויברך לאחר הסעודה.

מביא רבינא ראייה לדבריו: דתניא, טבל הטמא במקוה, ועלה מטבילתו, ואמר פעליתו מהמים, ברוך אתה ה' וכו', אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על הטבילה. וכשם שהטובל מברך לאחר שטבל, אף מי שגמר סעודתו, יכול לברך לאחר האכילה. דוחה הגמרא את הראיה: ולא היא - ראייה זו אינה נכונה, לפי שיש לחלק, דהתם מעיקרא נברא לא חזי - שם לפני הטבילה לא היה האדם ראוי לברך, שבעל קרי אסור לברך (לעיל ב), ומכיון שלא היה ראוי בתהילה לא נדחה מהברכה, אבל הקא מעיקרא נברא חזי - כאן בתהילה היה האדם ראוי לברך על האכילה, והואיל ואידחי אידחי - ומכיון ששכח לברך ונדחה, הרי הוא דחוי ואינו חוזר ומברך.

בזמן חז"ל נהגו לשתות בבוקר לפני האכילה כוס משקה שנקרא 'אספרגוס', לרפואה. בסוגיא שלפנינו יתבאר ענין שתייה זו: תנו רבנן, משקה האספרגוס, יפה - בריא ללב, ומוזב לעינים, וכל שפן שטוב לבני מעים. והריגיל בו, לשתות ממנו בקביעות. הרי הוא יפה לכל גופו. והמשתכר הימנו, הרי הוא קשה - מייק לכל גופו.

הגמרא מבררת האם האספרגוס טוב לבני מעיים. מודקדקת הגמרא: מדרקתני - ממה ששנינו, שהאספרגוס יפה ללב, מכלל דבתמרא עסקינן - משמע שמדובר באספרגוס העשוי מיין, שהוא טוב ללב, וקתני - ובהמשך שנינו, וכל שפן שטוב לבני מעים, משמע שאספרגוס של יין טוב לבני מעיים. מקשה הגמרא: והתניא, שתיית האספרגוס העשוי מיין, ללע"ט יפה, כלומר, הוא מועיל ללב, לעינים ולטחול, אך לרמ"ת קשה, כלומר, לראש, למעיים ולתחתוניות - וחולי בפי הטבעת] הוא קשה, הרי שאספרגוס של יין רע לבני מעיים. מתרצת הגמרא: בי תניא תהיא, שהיא שחייק יפה לבני מעיים, מדובר ביין מיושן, בן שלש שנים.

מביאה הגמרא ראייה לחילוק זה: בדתנן (גדרים טו), מי שאמר, קזנס יין שאני טועם, כלומר, טעימת היין אסור עלי כהקדש, משום שהיין קשה לבני מעים. אמרו לו, והלא יין מיושן יפה הוא לבני מעים, ושתק, אסור ביין חדש ומותר במיושן, שמה שנדר מהמיושן היה בטעות, ונדר שנידר בשגגה אינו נדר. שפע מינה שדיין המיושן אכן טוב למעיים, ועל אספרגוס כזה נאמר שהוא טוב למעיים.

דרך שתיית האספרגוס: תנו רבנן, שלשה דברים נאמרו בשתיית האספרגוס: א. אין שותין אותו אלא בשהוא מיין חי שאינו מזוג. ב. ומכוס מלא. ג. מקבלו בימין, ושותהו בשמאל. ד. ואין מפתיחין אותו, אף לדבר סמוך לאחר שתייתו, עד שיאכל. ה. ואין מפתיקין בו, באמצע שתייתו. ו. ואין מתזירין אותו לאחר שתייתו, אלא למי שנתנו לו. עוד נאמר על האספרגוס: ורק אחריו - יש לירוק את המים שבאים בפיו לאחר שתייתו. ואין סומכין אותו אלא במינו, - מיד לאחר שתייתו יש לאכול מאכל שהוא ממין האספרגוס. כאשר יתבאר להלן.

למדנו בברייתא, שאין סומכין את האספרגוס אלא במינו. מקשה

24 שנינו בברייתא שיש לעשות עיפור לכוס של ברכה. מביאה הגמרא
 25 איך קיימו האמוראים הלכה זו: מנהגו של רב יהודה היה, שמעפריהו
 26 לכוס בתלמידיו, שהיו תלמידיו מסביבו בשעת הברכה. ומנהגו של
 27 רב חסדא היה, שמעפר ליה בנטלי - היה נותן כוסות מסביב הכוס
 28 של ברכה. מבארת הגמרא: אמר רבי חנן, וכתיו - את כוסות העיטור
 29 ימלא ביין חי. אמר רב ששת, וכתרפת הארץ - כשיגיע לברכת
 30 הארץ [-לברכת 'נודה לך'] ישפכו מעט יין מן הכוסות שמסביבו לכוס
 31 של המברך.
 32 שנינו בברייתא שיש לעשות עיפור בשעת הברכה. מביאה הגמרא
 33 כיצד קיימו האמוראים הלכה זו: רב פפא מעפר ויתב - היה
 34 מתעטף בטליתו ויושב ומברך. רב אסי פרים סודרא על רישיה -
 35 היה חובש בראשו סודר [-מלבוש חשוב שהיו לובשים על ראשם].
 36 שנינו בברייתא, נטלו בשתי ידיו. מבררת הגמרא: אמר רבי חנינא
 37 בר פפא, מאי קראה - מהו הפסוק בו נרמז שיש ליטול את הכוס של
 38 ברכה בשתי ידיו. משיבה הגמרא: שנאמר (תהילים קלד ב), 'שאו ידכם
 39 קדש וברכו את ה', כאן נרמז שיגביה את שתי ידיו ליטול הכוס כדי
 40 לברך.
 41 שנינו בברייתא, ונתנו [-את הכוס] לימין. הגמרא דנה בהלכה זו:
 42 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, החכמים הראשונים שאלו,
 43 יד שמאל מהו שתסייע ליד ימין להחזיק את הכוס של ברכה. ולא
 44 פשטו את ההלכה בזה. ולפיכך אמר רב אשי, הואיל וראשונים
 45 איבעיא להו ולא איפשט להו - הואיל והראשונים הסתפקו
 46 בשאלה זו ולא נפשטה שאלתם,

1 עשרה דברים נאמרו פכוס של ברכה, - שמברכים עליו ברכת
 2 המזון: א. מעון הרה - רחיצת פנים הכוס היטב במים. ב. ושטיפה
 3 מבחוץ. ג. נותן היין לכוס בעודו חי, ולאחר מכן מוזגו במים. ד. ומלא
 4 על כל גדותיו. ה. עיפור - יש לעטרו באופן שיתבאר להלן. ו. ועיפור
 5 - כיסוי הראש בשעה שמברך. ז. נטלו בשתי ידיו. ח. וכשמתחיל
 6 לברך נתנו ביד ימין. ט. ומנביה מן הפרקע טפה. י. ונתן עיניו
 7 בו - ומסתכל בכוס. י"ש אמורים הלכה נוספת, אף משגרו במתנה
 8 לאנשי ביתו - שולח את הכוס לאשתו לשתות, בדרך של מתנה
 9 וחשיבות.
 10 שיטה נוספת בדיני כוס של ברכה: אמר רבי יוחנן, אנו אין לנו
 11 במנהגינו אלא ארבעה בלבד, ואלו הן, הרה, שטיפה, חי, ומלא.
 12 הברייתא מבארת את דין שטיפה והדחה: תנא, הרה, היא רחיצת
 13 הכוס היטב מופנים. ושטיפה היא רחיצת הכוס מבחוץ.
 14 בשבח המברך על כוס מלא: אמר רבי יוחנן, כל המברך על כוס
 15 מלא, נתנין לו נחלה בלי מצרים - ללא גבול, שנאמר (דברים לג ב),
 16 'מלא ברכת ה' ים ודרום ירשה', כלומר, שהמברך על כוס מלא,
 17 ירש נחלה המתפשטת מהים ועד הדרום. מוסיפה הגמרא: רבי יוסי
 18 בר חנינא אומר, המברך על כוס מלא אף זוכה ונחל שני עולמים,
 19 העולם הזה והעולם הבא, שיכלה התורה לכתוב 'ים ודרום רש',
 20 נמצא שהאותיות יו"ד וה"א מיותרות, ובאו לרמז שיזכה לשני
 21 עולמות שנבראו באותיות אלו, כמו שדרשו (מנחות כט) מהפסוק (ישעיהו
 22 כו ד), 'כי ביה ה' צור עולמים', שבאותיות יו"ד וה"א יצר הקב"ה את
 23 העולם הזה והעולם הבא.

59 בברייתא שאין לברך על כוס שני, שכתוב בברייתא: הַשׁוֹתֶה בַּכּוֹס, כְּלוּמַר, שאם יברך ברכת המזון על הכוס נמצא שהוא שותה שתי כוסות, לֹא יִבְרַךְ על הכוס, אלא יברך ברכת המזון ללא כוס, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ד יב), 'הַבּוֹן לְקִרְיַת אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ שֵׁשׁ לְבָרֶךְ את השם בדברים נאים ולא בדברי פורענות, וְהָאֵי לֹא מִתְקַן – והכוס של זוגות אינו דבר נאה לברך עליו.
65 הגמרא עוברת לדון איך יברך ברכת המזון, בעמידה, בישיבה או בהסיבה: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, וְאָמַרְי לֵה בְּמַתְנֵי תָנָא – ויש אומרים שהלכה זו ששמענו בשם רבי אבהו נשתנה בברייתא, הָאוֹכֵל וּמְהַלֵּךְ – האוכל פת בעודו מהלך, מְבָרֵךְ מְעוּמָד – יפסיק מהילוכו ויברך מעומד, ואינו צריך לשבת. וְכִשְׁהוּא אוֹכֵל בעודו מְעוּמָד, מְבָרֵךְ מִיּוֹשֵׁב, ולא יברך מעומד. וְכִשְׁהוּא מִיֹּסֵב וְאוֹכֵל – והאוכל בהסיבה על המיטה, יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ – יזקוף את ישיבתו ולא יברך בהסיבה.
72 פוסקת הגמרא את ההלכה: וְהַלְכָתָא – וההלכה היא, כְּבוֹלְהוּ – בכל אופן שאכל, מהלך, מעומד או מיסב, לעולם בברכת המזון יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ, ולא יברך כלל מעומד.

הדרן עלך שלשה שאכלו

פרק שמיני – אלו דברים

75 לאחר שסיים לבאר בפרק הקודם ענייני ברכת המזון, חוזר התנא לפרש עניינים השייכים לסדר הסעודה, ופירש דברים שקודם הסעודה ושלאחר הסעודה. וכן נשנו בו כמה דיני הבדלה, ברכה אחרונה, ועניית אמן.

משנה

82 אלו דברים שיש בהם מחלוקת בין בית שמאי ובין בית הלל כהלכות פְּעוּדָה.
84 א. בקידוש של ליל שבת או של ליל יום טוב, יש לברך שתי ברכות, ברכת הגפן על היין וברכה מענין היום, והיא ברכת קידוש היום. ונחלקו בסדר ברכת, בית שמאי אומרים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּף מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, ובית הלל אומרים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּף מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם.
89 ב. הרוצה לשתות יין קודם אכילת פת, בית שמאי אומרים נוֹמְלִין לְיָדֵים וְאַחַר כֶּף מוֹזְגִין וְשׁוֹתִים אֶת הַכּוֹס, ובית הלל אומרים מוֹזְגִין וְשׁוֹתִים אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כֶּף נוֹמְלִין לְיָדֵים.
92 ג. רגילים היו להשתמש במגבת שניגבו בה ידיים ממי הנטילה, כדי לקנח בה ידיו בתוך הסעודה כאשר מתלכלכות מן המאכל, ונחלקו היכן יש להניח את המגבת בשעת הסעודה. בית שמאי אומרים מְקַנְחִין –מנגב] יָדָיו בְּמִפְּסָה –מגבת] וּמְנִיחָה עַל הַשֻּׁלְחָן כדי להשתמש בה בעת הסעודה לנקות ידיו מזהמת המאכל, ובית הלל אומרים בעת הסעודה מניחה על הַכְּפָת – [כסא או כרית] שיושב או נסמך עליה בשעת הסעודה, ולא על השולחן.
99 ד. לאחר הסעודה מצוי שנשארים שיירי מאכל במקום האכילה, ויש חשש שירטבו מחמת נטילת מים אחרונים ויתקלקלו, על כן בית שמאי אומרים תחילה מְכַבְּדִין – [מטאטאין] אֶת הַכִּיּוֹת – את הקרקע שאכלו עליה או את השולחן שאכלו עליו, וְאַחַר כֶּף נוֹמְלִין לְיָדֵים מים אחרונים, ובית הלל אומרים נוֹמְלִין לְיָדֵים מים אחרונים, וְאַחַר כֶּף מְכַבְּדִין אֶת הַכִּיּוֹת.
105 ה. מצוה לברך ברכת המזון על כוס יין. המשנה עוסקת באדם שצריך לעשות הבדלה ולברך ברכת המזון, ויש לו רק כוס אחד של יין, באיזה סדר יאמר את ברכות הבדלה וברכת המזון. בית שמאי אומרים תחילה מברך על היין בורא פרי הגפן, אחר כך מברך על הנר, ולאחר מכן מברך על הַכּוֹזֵן – ברכת המזון, לאחר מכן מברך על הַבְּשָׂמִים, ולבסוף מברך ברכת הַבְּדִלָה, ושותה את הכוס. ובית הלל אומרים מברך על היין, ולאחר מכן גַּר וְבְשָׂמִים מוֹזְגִין וְהַבְּדִלָה, כלומר, לפי שניהם ברכת ההבדלה בסוף כדי לאחר את יציאת

1 אָנּוּ יַעֲבֹד לְחֻמְרָא – אנו נעשה לחומרא, ללא סיוע שמאל.
2 שנינו בברייתא: וּמְנִיחָהּ מִן הַקְּרָקַע מִפְּסָה. מביאה הגמרא מקור לכך. מבררת הגמרא: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ רַבִּי חֲנִינְא, מֵאֵי קְרָאָה – מהו הפסוק בו נרמז שיש להגביה את הכוס. משיבה הגמרא: שְׁנֵאמַר (תהילים קטו ג), 'בּוֹס יְשׁוּעוֹת אֱשָׁא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא' שבשעה שקורא בשם ה', יגביה את הכוס ואשא, מלשן נשיאה והגבהה).
6 שנינו בברייתא: וְנִזְתָּן עֵינָיו בּו – בכוס של ברכה. מבארת הגמרא את הטעם שיש להסתכל על הכוס: כִּי הֵיכִי דְלֹא נִיפַח דְעֵתִיהּ מִיְנִיהּ – כדי שלא יסיח דעתו מהכוס.
10 שנינו בברייתא: וְיִשְׁדַּר מִרְבֵּי לֵאנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּמַתְנָהּ. מבארת הגמרא את הטעם שיש לשלוח כוס של ברכה לאשה: כִּי הֵיכִי דְתַתְּבַרְךָ דְבֵיתָהּ – כדי שתתברך אשתו בפרי בטן על ידי שתיית הכוס של ברכה, כמבואר בגמרא להלן.
14 מביאה הגמרא מעשה בענין זה: עוֹלָא אֶקְלַע לְבֵי רַב נְחֻמָּן – עולא נודמן לבית רב נחמן, בְּרִיךְ רִיפְתָא – אכל עולא לחם, בְּרִיךְ בְּרַבְת מוֹזָנָא – ובירך ברכת המזון, וְהֵב לֵיהּ כֶּסֶף דְּבִרְכַתָּא לְרַב נְחֻמָּן – לאחר שבירך, נתן עולא את הכוס של ברכה לרב נחמן, אָמַר לֵיהּ רַב נְחֻמָּן, לִישְׁדַר מִרְבֵּי לֵאנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּמַתְנָהּ – שלח נא כוס של ברכה לאשתו ילתא, כפי ששנינו שיש לשגר לאשה מכוס של ברכה. אָמַר לֵיהּ עוֹלָא, אֵין צוּרָא לְשַׁלּוּחַ לֵהּ, דְהֵכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין פְּרִי בְּמַתְנָה שֶׁל אִשָּׁה מִתְבָּרֵךְ אֱלָא מִפְּרִי כְּמֵנו שֶׁל אִישׁ – פרי בטנה של האשה דהיינו הוולדות אינו מתברך אלא מתוך הברכה של בעלה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ג א), 'וְיִבְרַךְ פְּרִי בְּמַתְנָה', ומדייק רבי יוחנן, שְׁפָרִי בְּמַתְנָה שֶׁל אִשָּׁה לֹא נֶאֱמַר, אֱלָא פְּרִי בְּמַתְנָה, שֶׁל אִישׁ, הֵרִי שֶׁבְרַכַת פְּרִי בְטָן תְלוּיָהּ בְּאִישׁ וְלֹא בְּאִשָּׁה. לפיכך אמר עולא, שְׂדִי שֶׁהִבֵּעַ יִשְׁתָּה מִכּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה וּמִתְבָּרֵךְ בְּפִרִי בְטָן, וְהָאֵי יִשְׁפִיעַ אֶף עַל אִשָּׁה.
28 מביאה הגמרא ברייתא כדברי רבי יוחנן: תָּנָא נְמִי הָכִי – שנינו כן בברייתא כרבי יוחנן, רַבִּי נִתָּן אָמַר, מִנֵּינן שְׂאִין פְּרִי בְּמַתְנָה שֶׁל אִשָּׁה מִתְבָּרֵךְ אֱלָא מִפְּרִי כְּמֵנו שֶׁל אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר, 'וְיִבְרַךְ פְּרִי בְּמַתְנָה', ומדייק רבי נתן, פְּרִי בְּמַתְנָה לֹא נֶאֱמַר, אֱלָא פְּרִי בְּמַתְנָה, שֶׁבְרַכַת אִשָּׁה תְלוּיָהּ בְּבִרְכַת הַבֵּעַל.
33 מביאה הגמרא את המשך המעשה: אֲדָהִכִּי – בינתיים, שְׂמִיעָה וְלֵתָא מַה שְׁאִמַר עוֹלָא שֶׁלֹא צָרִיךְ לְשַׁלּוּחַ לֵהּ מִהַכּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה, קָמָה וְלֵתָא בְּיָהֳרָא – בכעס, וְעָלְתָה לְבֵי חֲמָרָא – ועלתה למקום בו מונח היין, וְתִבְרָא אֲרִיבַע מֵאָה דִּנְי דְחֲמָרָא – ושברה שם ארבע מאות חביות של יין, רָצָה רַב נְחֻמָּן לְפִיטְסָהּ, לְפִיכָר אָמַר לֵיהּ רַב נְחֻמָּן לְעוֹלָא, נְשַׁדַּר לֵהּ מִרְבֵּי אֶחְרִינָא שֶׁלַח נָא לִילְתָא כּוֹס אַחַר שֶׁל יֵינ. וְשַׁלַּח לֵהּ – שלח רב נחמן לומר לילתא, כֵּל הָאֵי, נִכְנָה דְבִרְכַתָּא הָיָא – כל היין שבחבית נחשב ככוס של ברכה, לְכֵן תִּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ. שְׁלַחָה לֵיהּ – שלחה ילתא להשיב לו, מְמַתְרִדִּי מִיְלִי – מהאנשים שנסתובבים בעיירות מתרבים דברי הלל, וּמְסַמְרִטוּמֵי כְּלָמֵי – ומסמרטוטי בגדים שנים מתרבים הכינים. כלומר, הדברים שאמרת אין בהם ממש, ודומים הם לדיבורי המחזורים בעיירות, ולכינים שמתרבים בגדים שחוקים.
46 הלכה נוספת בכוס של ברכה: אָמַר רַב אֲסִי, אֵין מְסִיחִין – אין מדברים על כוס של ברכה, כלומר, מִשְׁאַחַז הַמְבָרֵךְ אֶת הַכּוֹס בִּידוֹ לֹא יִדְבַר עַד שִׁיבְרֶךְ.
49 במסכת פסחים (טז-ק), נֶאֱמַר, שֶׁלֹא יֵאכַל אָדָם או יִשְׁתֶּה 'זווגות', כִּגוֹן שֶׁלֹא יִשְׁתֶּה שְׁתֵּי כּוֹסוֹת יֵינ בּוֹזָה אַחַר זֶה, וְאִם שׁוֹתֶה זּוּגוֹת וְעוֹמֵד מֵעַל שׁוֹלְחָנו, דְמוּ בְּרָאוּ, וְהוּא מִסְתַּכֵּן עַל יְדֵי מוֹזִיקִים וְכַשְׂפִּים.
52 מבארת הגמרא אופן שיש להיזהר בכוס של ברכה משום 'זווגות': וְאָמַר רַב אֲסִי, אֵין מְבָרְכִין בְּרַכַת המזון עַל כּוֹס שֶׁל פּוֹרְעָנוּת. מבררת הגמרא: מֵאֵי בּוֹס שֶׁל פּוֹרְעָנוּת, שאין לברך עליו. משיבה הגמרא: אָמַר רַב נְחֻמָּן בְּרִי יֶזְעָק, בּוֹס שֶׁנִּי, שֶׁאִם שְׁתֶּה כּוֹס אַחַת בְּתוֹךְ הַסְעוּדָה, לֹא יִבְרַךְ בְּרַכַת המזון עַל כּוֹס שְׁנִיָּה. שֵׁשׁ פּוֹרְעָנוּת לְמִי שְׁשׁוֹתָה זּוּגוֹת שֶׁל כּוֹסוֹת, וְעוֹמֵד מִשׁוֹלְחָנו.
58 ראייה מהברייתא להלכה הנזכרת: תָּנָא נְמִי הָכִי – שנינו כן

גמרא

38 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את סברותיהם של בית שמאי ובית
 39 הלל במחלוקתם במשנה בענין סדר ברכות הקידוש: **תָּנוּ רַבָּנָן**
 40 **בברייתא** (תוספתא פ"ה הכ"ח): **דְּבָרִים שֵׁשׁ בהם מחלוקת בין בית שמאי**
 41 **ובין בית הלל בהלכות סְעוּדָה**. בקידוש של ליל שבת ויום טוב, **בית**
 42 **שמאי אומרים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן**, משום
 43 **שְׁתַּיִם גִּזְרִים לַיַּיִן שְׂיִבְא**. כלומר, יום השבת וחובת הקידוש בו, גרמו
 44 לכך שצריך לברך על היין. **וְעוֹד טַעַם, שֶׁכֶּרֶךְ קִדְּשׁ הַיּוֹם וְעִדְדוֹן יַיִן**
 45 **לֹא פָא**, כלומר, קדושת השבת חלה לפני שבא היין לשולחן, וכיון
 46 שקדם היום לכניסה לכן יש להקדימו לברכה. **וּבֵית הַלֵּל אומרים,**
 47 **מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם**, משום שְׁתַּיִם גִּזְרִים
 48 **לְקִדּוּשָׁה** [לברכת הקידוש שבסעודה] **שְׂתַּאמְר**, שהרי אם אין יין
 49 לא מקדשים. **דְּבָר אַחַר** – טעם נוסף להקדים ברכת היין, משום
 50 **שֶׁכֶּרֶכֶת הַיַּיִן תְּדִירָה** – מצויה, שהרי מברכים על הכוס אף בכל
 51 ברכת המזון, **וּכְרַכַּת הַיּוֹם אֵינָה תְּדִירָה** – אינה מצויה כל כך,
 52 שנהגתה רק בלילי שבת ויום טוב, והכלל הוא שכאשר עומדות לפניו
 53 שתי מצוות, תְּדִיר וְשְׂאִינֵי תְּדִיר – אחת מצויה ואחת פחות מצויה,
 54 תְּדִיר קוֹדֵם – יש לעשות תחילה את המצוה שיותר מצויה. מוסיפה
 55 הברייתא: **וְהִלְכָה כְּדְבָרֵי בֵּית הַלֵּל**, שמברך על היין ואחר כך מברך
 56 על היום.
 57 שואלת הגמרא: **מָאֵי דְּבָר אַחַר** – מדוע הוצרכו בית הלל לטעם
 58 הנוסף.
 59 משיבה הגמרא: כוונת בית הלל לומר כך, **וְכִי תֵימָא** – ואם תרצה
 60 לומר שיש לנהוג כפי בית שמאי משום דְּהִתָּם תְּרַתֵּי וְהָכָא תְּרָא –
 61 שכשיטתם יש שני טעמים וכפי שיטתנו יש רק טעם אחד, על כך אנו
 62 נשיב, **דְּהָכָא נִמְוֵי תְּרַתֵּי נִינְהוּ** – שאף כשיטתנו יש שני טעמים,
 63 והטעם הנוסף הוא, שֶׁכֶּרַכֶּת הַיַּיִן תְּדִירָה וּכְרַכַּת הַיּוֹם אֵינָה תְּדִירָה
 64 והכלל הוא שתְּדִיר וְשְׂאִינֵי תְּדִיר קוֹדֵם.
 65 שנינו בברייתא: **וְהִלְכָה כְּדְבָרֵי בֵּית הַלֵּל**. הגמרא מבארת מדוע
 66 הוצרכה הברייתא לפסוק את ההלכה בזה. שואלת הגמרא: **פְּשִׁימָא**
 67 – פשוט שהלכה כבית הלל, **דְּהָא נִפְקָא** – שהרי יצאה פת קול מן
 68 השמים והכריזה שיש לפסוק הלכה כמו בית הלל.
 69 משיבה הגמרא: **אֵיפְעִית אֵימָא** – אם תרצה אמור, שהברייתא
 70 נשנתה קודם שיצאה הפת קול, ועדיין לא היה ידוע כפי מי צריך
 71 לפסוק. תירוץ נוסף: **וְאֵיפְעִית אֵימָא** – ואם תרצה אמור, שהברייתא
 72 נשנתה **לְאַחַר** שיצאה הפת קול,

1 השבת, וברכת הנר ראשונה מפני שמיד כאשר מביאים אותו נהנים
 2 מאורו. ונחלקו האם להקדים ברכת המזון לברכת הבשמים מפני
 3 שכבר אכל והתחייב בה, או שמא יש להסמיך ברכת הבשמים
 4 לברכת הנר לפי ששתיהן מעניין השבת, שבשמים באים ליישב
 5 נשמתו של צער עיבת הנפש היתירה.
 6 ו. בנוסח ברכת הנר בהבדלה, **בֵּית שְׂמַאי אומרים**, מברך 'ברוך אתה
 7 ה' אלוהינו מלך העולם **שֶׁבָרָא מְאֹד הָאֵשׁ**, **וּבֵית הַלֵּל אומרים**, יש
 8 לומר **'בִּרְא מְאֹדֵי הָאֵשׁ'**.
 9 המשנה מוסיפה ומבארת על איזה נר ובשמים אין מברכים: **אֵין**
 10 **מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל עֶבְרִים** [-גוים]. ואין
 11 מברכים **לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מִתִּים** – על נר שהודלק
 12 לכבוד מת, ועל בשמים שהובאו על מנת להעביר ריחו של מת. ואין
 13 מברכים **לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל עֶבְרָה וְרָה**, כלומר, על
 14 נר שהודלק לכבודה לנייה או לתשמישה, ובשמים שהוקטרו לשמה,
 15 משום שנאסרו בהנאה ואין מברכים על דבר האסור.
 16 המשנה מביאה דין נוסף בברכת הנר בהבדלה: **וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר**
 17 **עַד שִׂיאֹתוֹ לְאֹזְרוֹ** – עד שיהנו מאורו.
 18 המשנה מביאה מחלוקת שביעית בין בית שמאי לבית הלל: **מִי**
 19 **שְׂאֵכַל וְשָׂכַח וְלֹא בִּירַךְ** ברכה אחרונה, והלך למקום אחר, **בֵּית**
 20 **שְׂמַאי אומרים וְיִחָזֵר לְמִקְוָמוֹ** – למקום שאכל שם ויברך, **וּבֵית הַלֵּל**
 21 **אומרים** אינו צריך לחזור למקום שאכל, אלא **יְבָרֵךְ בְּמִקְוָם שְׁנֹזְבֵר**.
 22 מאחר שעסקה המשנה באדם שלא בירך, מבארת עד אימתי רשאי
 23 לברך: **וְעַד מִתֵּי מְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחְרוֹנָה, עַד כִּדֵּי שִׂיתַעֲבַל הַמְּזוֹן**
 24 **שֶׁכֶּמְעִינֵו**. עבר זמן זה ולא בירך הפסיד את הברכה.
 25 המשנה מביאה מחלוקת שמינית בין בית שמאי לבית הלל: אנשים
 26 שהיו סועדים בפת, **וְכֹא לֶהֱן יַיִן אַחַר הַמְּזוֹן** – אחר שסיימו את
 27 הסעודה, ועדיין לא בירכו ברכת המזון. **אִם אֵין שָׂם אֶלָּא אוֹתוֹ כּוֹס**
 28 יין בלבד, ואם ישתו אותו עתה לא יהיו יכולים לברך ברכת המזון על
 29 הכוס, **בֵּית שְׂמַאי אומרים**, אם רוצה מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן ושותוה, **וְאַחַר**
 30 **כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַמְּזוֹן** ברכת המזון, לפי שאין חובה לברך ברכת המזון
 31 על הכוס. **וּבֵית הַלֵּל אומרים מְבָרֵךְ עַל הַמְּזוֹן** ברכת המזון, **וְאַחַר**
 32 **כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן**, לפי שברכת המזון טעונה כוס.
 33 המשנה מביאה דין בענין עניית אמן: **וְעוֹנִין אִמֵּן אַחַר יִשְׂרָאֵל**
 34 **הַמְבָרֵךְ** אפילו אם שמע רק את סיום הברכה, **וְאֵין עוֹנִין אִמֵּן אַחַר**
 35 **בֵּית הַמְבָרֵךְ** משום שיש חשש שמא בירך לשם הר גריזים, **עַד**
 36 **שִׂישְׁמַע כָּל הַכְּרֵכָה כּוֹלָהּ**, שאז בודאי בירך לשם שמים ומותר
 37 לענות אמן אחריו.